

De buit
2022 © Leopold Lindelauff

De buit

Maakt geld (niet) gelukkig?

Money, money, money

Must be funny

In the rich man 's world

Money, money, money

Always sunny

In the rich man 's world

Aha

All the things I could do

If I had a little money

It's a rich man 's world

It's a rich man 's world

(ABBA; Zweedse popgroep, die in 1972 in Stockholm gevormd werd door Agnetha Fältskog, Björn Ulvaeus, Benny Andersson en Anni-Frid Lyngstad.)

Heden

Hij wist dat het kruis of de 'X', hoe je het ook wilde noemen, duidelijk en op tijd zichtbaar moest zijn. Uit de mok slurpte hij de laatste slok koffie, waarna hij een laatste trek aan het stompje van zijn zelf gedraaide sigaret nam. Terwijl hij deze nog uitdrukte in de chromen asbak, stond hij al op van de stoel aan de keukentafel, waaraan hij ongeveer een kwartier had gepauzeerd. Nadat hij in zijn tuin onkruid had gewied, had hij al alles gereed gezet dat hij nu nodig had. Ook droeg hij zijn werkkleren nog. Buiten, zodra hij de keukendeur had gesloten, trok hij zijn werkschoenen aan. Door het raam wierp hij een blik op de keukenklok, die aan de muur hing. Tien minuten nog.

Via een landweggetje liep hij naar het weiland. De motormaaier duwde hij voor zich uit. Het getik van de achterwielen, die niet door de motor voort gestuwd werden, begeleidde hem, samen met het geroep, gefluit en getjirp van verschillende soorten vogels. Hij wist dat hij maximaal drie minuten nodig had om de afstand tussen zijn huis en het grasveld te overbruggen. Hij had de tijd verschillende keren opgenomen met zijn ouderwetse stopwatch, die hij nog over had gehouden aan zijn voormalige bezigheden als scheidsrechter. Zodra hij voor het hek stond, drukte en keek hij er op. Twee minuten en vier en vijftig seconden. Nog ruim zeven minuten.

Hij had het hek snel open met de sleutel, die hij als terreinbeheerder had. En reed de maaier naar binnen. Het oefenveld lag er groen bij. Zeer groen zelfs. Vanwege zijn plan van vandaag, had hij het de afgelopen week niet, zoals altijd, gemaaid. Waardoor het gras veel langer was. Tijdens de zomervakantie werd het veld toch niet gebruikt en zou het niemand opvallen,

wanneer dit eens een keertje later dan normaal gemaaid zou worden. Hij gooide een blik over het veld, waarbij zijn ogen de kerkklok troffen. Hij wist dat deze, hoewel van buiten oud uitziend, via een verbinding met een satelliet altijd de exacte tijd aangaf. De pastoor van de parochie had hem dit persoonlijk verteld, na een vergadering van het kerkbestuur. Terwijl ze samen een pilsje dronken in het wijkcafé. Nog vier minuten.

De motor van de maaier kwam snorrend tot leven, nadat hij een keer aan het koord getrokken had. Het mes begon haar drie duizend toeren per minuut te draaien, nadat hij de daarvoor bestemde hendels had ingedrukt en overgehaald. Zodra hij ook nog de gashendel in had gedrukt, hoefde hij de maaier enkel nog te volgen. Meteen begon hij vanuit de rechter hoek dwars over het veld te lopen. Richting tegenover liggende linker hoek. Hiermee creëerde hij de eerste poot van de 'X'. De kerkklok toonde dat hij nog twee minuten had om deze en de volgende poot in het lange gras te krassen. Hij wist dat dat ruim voldoende was.

Nadat hij de twee poten nog door vier rechte strepen met elkaar verbonden had, door ook een keer met de maaier langs de zijkanten te rijden, reed hij naar de plek waar hij het gras uit de opvangbak kon gooien. Daar zette hij de motor uit en keek hij voor het eerst in de lucht. In de richting waar hij iets verwachtte. Hij zag of hoorde echter nog niets naderen.

Er is geen fort zo sterk dat het niet door geld kan worden ingenomen.

(Cicero; 1^e eeuw voor Christus, Romeins redenaar, politicus, advocaat en filosoof)

Proloog

'De Spaak' was aan het begin van de jaren zestig, door Jan Jozef Spaak, in een kleine leegstaande fabriekshal opgestart. Samen met zijn broers Hubert en Mathieu. Ze hielden zich bezig met alles dat met ijzer- en metaalbewerking te maken had. Toen was nog steeds behoefte aan alles dat te maken had met de opbouw van huizen en fabrieken. Jan Jozef en Mathieu konden alles met ijzer en metaal. Hubert stond hen, in eerste instantie, bij als hulpje. Maar zodra het bedrijf begon te groeien, richtte hij zich op het economische en boekhoudkundige deel van het bedrijf. Al gauw kwamen mensen van heinde en verre om voor hen te werken. Op aandringen van Hubert bouwden ze de eerste woningen voor hun personeel, waar deze gedurende de werkweek konden overnachten. Ook bouwden ze een soort van kantine, waar het personeel goed kon eten. En richtten ze een eigen hospitaaltje op, met een arts en twee verpleegsters. Het waren in het begin vooral mannen die het zware werk voor hen deden. De slaapplekken bestonden dan ook voornamelijk uit grote ruimtes met stapelbedden en gezamenlijke doucheruimtes. In de kantine werkten – op de verpleegsters na – de enige vrouwen. Afkomstig uit de wijk zelf, die voor de tientallen, en naderhand honderden mannen, kookten. Zo'n tien jaar na de start van de fabriek was een hele wijk ontstaan, bebouwd met huurwoningen voor de medewerkers. Middenin werd een begin gemaakt met de aanleg van een park plus voetbalveld. De kerk die er reeds eeuwen stond en door de oorlog deels vernield was, werd mede met geld van de familie Spaak, heropgebouwd. Aan de muur van 'De zwarte os' hingen nog steeds de zwartwit foto's van de inzegening van de kerk en het voetbalveld. De gebroeders Spaak stonden

prominent vooraan in hun zwarte pak, met tussen hen in de bisschop, pastoor en kapelaan.

Geld is gemunte vrijheid.

(Fjodor M. Dostojewski, Russisch schrijver 1821-1881)

Drie maanden eerder

Joep, Louis, Peter, Stefan en Raymond zitten, zoals elke woensdagavond aan hun stamtafel in het wijkcafé 'De zwarte os'. De vergader- annex feestzaal werd nog steeds gebruikt voor de bestuurs- en ledenvergaderingen en het jaarlijks terugkerende feest van de voetbalclub, die – hoe uniek – haar velden nog midden in de woonwijk had liggen. Op nog geen honderd meter van de parochiekerk. De pastoor – door iedereen nog 'mijnheer pastoor' genoemd – zat, zoals dat ooit lang geleden in de reglementen was vast gelegd, in het bestuur van de vereniging. Indien mogelijk bezocht hij elke thuis- en uitwedstrijd en supporterde hij het elftal duidelijk hoorbaar, langs de lijn staand in zijn zwarte pak.

Zoals zo vele avonden, was mijnheer pastoor ook nu aanwezig in 'De zwarte os'. Hij zat samen met de voorzitter en secretaris van de voetbalclub SSWS – Samen Staan We Sterk – aan een van de tafeltjes, met ieder een pils voor zich. Er was überhaupt veel volk aanwezig. Alle tafels waren bezet en ook op en naast de krukken aan de bar bevonden zich veel – vooral – mannen. Ze spraken allemaal over hetzelfde onderwerp. De sluiting van 'De Spaak'. De fabriek waar nagenoeg alle mannen en ook veel vrouwen al sinds jaar en dag hun boterham verdienden. Vele generaties lang was de fabriek een zekerheid voor de gehele wijk geweest. De meesten woonden in huurhuizen van 'De Spaak', de voetbalclub werd gesponsord door de directie en de praktijk van de groep huisartsen bevond zich in een herenhuis dat door 'De Spaak' gratis ter beschikking was gesteld; een voormalige directiewoning.

'Dat waren nog eens tijden' zei Marie Vleugels, die dit als kind nog mee had gemaakt, terwijl ze naar de foto wees. De vrouw naast haar, Bettie Bours, knikte. Zij was echter net twintig en te jong om er over mee te kunnen praten. Toch begreep ze volkomen wat Marie bedoelde. Zij was net drie maanden geleden als kantinejuffrouw begonnen bij 'De Spaak' en zou nu ook haar baan verliezen. Tenminste, als de geruchten allemaal waar waren.

Het was Jean-Pierre geweest die het nieuws gisteravond in 'De zwarte os' had verteld. Als bestuurder bij de vakbond had hij, volgens zijn zeggen, het nieuws van Fien, de directiesecretaresse, vernomen. Vandaag zou hij bij de directie navraag doen en hen allemaal op de hoogte komen stellen in 'De zwarte os'. Hij had er al lang moeten zijn, maar was nog niet op komen dagen. Waardoor de roddels en vermoedens intussen alle kanten opgingen. 'De Spaak' zou verkocht zijn aan Amerikanen of Chinezen. Volgens iemand anders verhuisde de fabriek naar een lagelonenland. De familie zou al naar het buitenland vertrokken zijn, met miljarden euro's op buitenlandse bankrekeningen. Ze zouden gefraudeerd hebben en nog miljoenen euro's boete aan de Belastingdienst moeten betalen, om aan Justitie te kunnen ontkomen. Iemand beweerde al verhuiswagens te hebben zien staan voor een van de huizen van de familie, die vol gestouwd werd met 'prachtig meubilair en kristallen luchters'.

Het vijftal – Joep, Louis, Peter, Stefan en Raymond – luistert niet naar al die verhalen. Zij beperken zich tot hun eigen problemen en menen daar wellicht een oplossing voor gevonden te hebben. Het was Louis geweest, die met het voorstel was gekomen, nadat ze

vernomen hadden dat ze binnenkort waarschijnlijk zonder werk zouden komen te zitten. Het was natuurlijk nog maar een idee, niet uitgewerkt. Net daarom zitten ze zo dicht bijeen. Om dat idee verder vorm te geven. Zonder dat iemand anders hen hoort. Door de drukte om hen heen en omdat iedereen met hun eigen problemen bezig is, heeft niemand aandacht voor hen. Alleen de uitbater, die er voor zorgt dat ze bij tijd en wijle van nieuw gevulde glazen met bier voorzien worden. 'Maar' zegt Raymond, 'loont dat nog? Een bank?'. Louis knikt. 'Niet voor het geld' zegt hij dan. 'Maar voor de inhoud van de kluisjes'. Hij ziet enkele sceptische blikken en gaat verder. 'Daar bewaren de mensen hun sieraden en waardepapieren. Plus zwart geld moet toch ook ergens blijven. Waarom denk je anders dat die kluisjes zijn?'. Zijn vier vrienden knikken, de een wat enthousiaster dan de ander.

Ze zijn alle vijf vijftig plussers – bijna zestigers – die weten dat ze na hun ontslag nergens meer aan de slag kunnen. Tenminste niet voor hetzelfde loon en niet zo dicht bij huis. Daarnaast zouden ze ook niet meer die zelfde zelfstandigheid krijgen, die ze nu na al die jaren bij dezelfde baas hadden. Na de TS waren ze in de fabriek gaan werken, net als hun vaders en moeders. Tieners waren ze nog geweest. Hun puberteit hadden ze de meeste tijd in de fabriek verbracht, waar ze ook alle vijf hun latere vrouw hadden ontmoet. Tijdens een van de vele dansavonden, die 'De Spaak' voor het personeel organiseerde. Vanaf hun twintigste mochten ze de MTS avondschool volgen, op kosten van 'De Spaak'. Zo klommen ze alle vijf, stapje voor stapje, de carrière ladder op. Ze maakten op gegeven moment alle vijf deel uit van het eerste van SSWS, waarmee ze

historie schreven door landskampioen in hun klasse te worden. Ook deze foto hing, met vale kleuren intussen, ergens aan de muur van hun stamcafé.

'Maar hoe komen we binnen?'. Louis kijkt Raymond weer aan. Telkens beginnen zijn vragen met dat woordje: 'Maar'. 'We laten ons insluiten' antwoordt hij meteen. 'Voor het weekeinde. De bank sluit 's vrijdags altijd al om twaalf uur. Dan hebben we alle tijd tot 's maandags'. Zijn vrienden zwijgen. 'Denk je dat zoiets echt kan lukken?' vraagt Peter, die altijd de stilste van de vijf is. Louis knikt en zegt volmondig: 'Ja'. 'We moeten het natuurlijk goed voorbereiden' gaat hij verder. 'Maar hebben die dan geen alarm of zo?'. 'Ik denk het wel, Raymond, maar dat moeten we uitzoeken. En zien hoe we dat uit kunnen zetten of omzeilen'. 'En die kluisjes dan? Hoe krijgen we open?'. Dit maal is het Stefan die een vraag stelt. 'Dat lijkt me nog het minste probleem' reageert Louis. 'We zijn toch allemaal metaalbewerkers en kunnen met lasmachines omgaan'. Na dit antwoord knikt iedereen bevestigend, trots op hun kunnen.

De deur van het café gaat hoorbaar open, waarna het geroezemoes verstomt. Zelfs het vijftal kijkt nu op, benieuwd of Jean-Pierre binnen komt. De vakbondsman beweegt zijn logge lichaam langzaam vooruit, zwaait met zijn rechter hand iedereen toe, als ware hij Koning en roept: 'Pils, alsjeblieft'. 'Komt eraan' roept de uitbater, die meteen een glas onder de bierkraan houdt en dit begint te vullen. 'En?' vragen verschillende stemmen aan de nieuwe gast. Deze trekt een ontevreden gezicht, terwijl hij het glas aanneemt en in een slok leeg drinkt.